

מפנקס

של מבקר

מאת ג'ורא מנור

מחולות משוחזרים

הטלוויזיה הישראלית התעשתה ועשתה מעשה יוצא דופן מבחינתה: בתוך פחות מחודש (אוקטובר '96) שודרו שתי יצירות מחול ישראליות מעולות, ולא במסגרת אחד מגטאות השידור השמורים לאמנות, אלא כתוכנית עצמאית. כוונתי לשידור "מקומשהו" מאת רמי באר בביצוע הלהקה הקיבוצית ו"אנאפאזה" מאת אוהד נהרין, בביצוע להקת בת-שבע. נודע לי "ממקורות מוסמכים", שהרייטינג של "אנאפאזה" היה כ-6 אחוזים, מה שנחשב להצלחה בולטת ביחס לתוכנית אמנות.

עם כל השוני בין שני שידורי הטלוויזיה הללו, הצד השווה הוא שלא נעשה בהם ניסיון לתעד מחול בימתי, אלא לצקת את התנועה והכוריאוגרפיה בכלים טלוויזיוניים עצמאיים. כשצפיתי ב"אנאפאזה", שביים לוי זיני וצילם נילי אצלן, נזכרתי במונח עתיק מהימים בהם כתבו על קלף, חומר יקר שנשמר היטב: פאלימפסט (palimpsest), שפירושו קלף. מה שנכתב עליו נמחק כדי לפנות מקום לטקסט חדש, אבל אפשר עדיין להבחין בשרידי שכבת האותיות הישנה. "אנאפאזה" הבימתית כאילו נמחקה ונכתבה מחדש בשידור הטלוויזיוני. השתנו דגשים, זוויות ראייה, תאורה ורקע.

שינויים הכרחיים אלה אינם מורידים מערך היצירה של אוהד נהרין. בסופו של דבר, בנוסח טלוויזיוני זה נשמרת רוח היצירה. רק אנשים בלתי מוכשרים שומרים בקנאות על כל תג ותג, כל תו ותו וכל תנועה וצורה, שהם סוחטים בזיעת רוחם מנפשם. אמנים פוריים ומוכשרים כמו נהרין יכולים להסתגל לתנאים משתנים, למדיום שונה, והיצירה שלהם, גם אם שונתה מהמקור, חיה וקיימת.

גם רמי באר, המנהל האמנותי הטרי של להקת המחול הקיבוצית, יכול להיות מרוצה ממה שהבמאית ניצה גולן עשתה מיצירתו "מקומשהו". היא הוציאה מהקשרו הבימתי

את המבנה המעניק לעבודה חזותית מרשימה זו את העומק האסטרטגי שלה. הפיגום, המספק עומק וגובה למחול, הועמד באיזה האגר תעשייתי. זה מעשה נכון, חבל שהיא לא ניצלה את הגיאוגרפיה החדשה הזאת למטרותיה. הכל התנהל כמעט תמיד חזיתית, כמו על בימה.

ואף על פי כן, רוח העבודה נמסרה היטב. הרקדנים הצטיינו במיוחד בקטעי סולו ובדואטים הנפלאים, שרמי באר מומחה בהם.

הבמאית השתמשה באמצעי טלוויזיוני מובהק: קיטוע תוך מעבר למרקע שחור לשניות מעטות. בדרך כלל שמור החושך הרגעי הזה להכנסת פרסומות. הפעם הוא שימש כסמן של זמן או מעבר מסצנה לסצנה. קיטוע זה הכניס, לטעמי, ליצירה עצבנות כלשהי, שאינה הכרחית.

פרט להסתייגויות אלה, גם "מקומשהו" וגם "אנאפאזה" "עברו את הראמפה", כפי שאומרים בתיאטרון, משמע ירדו אלינו מן המרקע, חיות ורוטטות.

מיהי היפה מכולן?

יש בי התנגדות ישנה ועמוקה לתחרויות בתחומי האמנות. אלו תחרויות בין בלתי שווים, שאין כל דרך לדרג אותן, אלא באמצעות הטעם האישי. איך מכמתים מבלי לקמט יצירות אמנות? כולן יפות, כולן נאות וחסודות - וכדי לא להגזים: כמעט כולן.

לקראת התחרות הבינלאומית השלישית לכוריאוגרפיה, שנערכה באוקטובר במרכז סוזן דלל, חששתי מהרמה הכללית של הלהקות המתחרות. חששתי שהתחרות לא תהיה באמת בינלאומית, אלא מבחינה גיאוגרפית בלבד. ואני שמח להודות שטעיתי. הנבחרת היתה מרשימה מכל בחינה שהיא.

ונתחיל מהמשתתפים מישראל. אנסבל בת-שבע העלה את המחול של נועה דר "לקרימוזה", למוסיקה מאת הנרי פרסל. זהו קווארטט, שנראה הפעם - כשנה ויותר אחרי בכורתו - הרבה יותר מגובש ומשמעותי מאשר בשעתו. שני גרנות, פניה פלדרר (ששבה ארצה), ובייחוד יוסי ברג ואלעד לבנת, ידעו להפיח רוח חיים בתנועה הקפריזית לעיתים, שהמסרים שלה לא תמיד מחודדים ממש. אפילו התלבשוות האקלקטיות, שלא לומר מאוסף הגלריה או מארגו השמאטעס של סבתא, נראו נאות.

גם עבודתו של האנגלי פול סלווין נורטון, "כלי בן בלעיל", בביצוע רקדני בת-שבע, אף היא יצירה מוכרת, זכתה לביצוע מרתק. "מכשירי העינויים הגינקולוגיים", שעליהם נתלים הרקדנים בגפיהם, קיבלו משמעות מיוחדת, אולי גם בזכות העובדה שהפעם אפשר היה לראות מה קורה על הבימה. החושך המכביד ששרר שם בשעת הבכורה לפני שנה התפוגג והתבהר. הצטיין ארי רוזנצווייג, שערך מ"הקיבוצית" לבת-שבע.

אורי איבגי, מהקיבוצית, יצר הפעם קטע משעשע למדי, בו גבר בחליפה (היוצר עצמו) נכנס לחדר בו רוקדות חמש נשים. הן נותרות בחזייה ותחתונים, ומנסות לרצות את בעל ההרמון, התגלמות המאצ'ו הצ'יחצ'י. הן ממש מטפסות על הקירות והוא, כמו פאשא טורקי, יושב לו בקצה הבימה; הבנות יושבות על ברכיו ומחליקות מרוב חמדה על רגליו וגולשות מהבימה אל האולם. זה משעשע לרגע, אירוני כדבעי, אבל אינו מפרנס מחול שלם. ונזכיר גם את להקתו של עידו תדמור, שהופיעה עם "תא".

בסופו של דבר, אף אחד מהמשתתפים הישראלים לא הגיע לגמר, ובצדק. לא משום שהיצירות המקומיות שלנו היו גרועות, אלא משום שהתחרות היתה ממש קשה. אם אני הייתי אחראי לחלוקת הפרסים, הייתי מעניק פרס קודם כל ללהקות מסלובניה ומברזיל. איטצוק קובאץ' הסלובני יצר תנועה מבריקה, יפה מאוד, מבנים משמעותיים ומעוצבים היטב בצורות כאילו לקוחות מהרחוב. ביתר דיוק, ממכרה פחם. בגדים התלויים על שרשראות, כנהוג בחדרי ההלבשה של כורי פחם, גופיות עבודה אפורות, שמלות קצרות, די מסמורטטות.

הרקדנים הנפלאים של קובאץ', כולל הוא עצמו, וזמר בדמות טיפש הכפר, משרים תחושה של אנושיות חמה ואמיתית, ומעניקים ברק וירטואוזי לתנועה השאובה מהיום-יום. הישג אמנותי ואנושי מעולה.

אבל השופטים הנכבדים העניקו את הפרס לא רק לרקדני סלובניה, אלא גם לשלושה בחורים ושתי נשים מארה"ב, ללהקתו של ג'ון ג'ספרס. המופע שלהם התחיל כמו "תיאטרון שחור", כשרק זרועות המבצעים באור עפות מעלה ומחליקות חזרה אל החושך. זה יפה אבל מאוד לא חדש. ומיד נפסק קטע צורני אסתטי זה, ומתחיל כביכול העיקר, שאינו אלא "מחול לציצים ולזין". סליחה על ההגדרה, אבל המשחק של החבורה באיברי המין שלהם אינו אומר דבר, אינו מגלה משהו חדש, וכולו בבחינת ילדים האומרים מלים גסות כדי להרגיז את ההורים. ואין לי דבר נגד עירום. לא בכלל, ולא על הבימה, להיפך. גם מחול, שעיקרו חשיפת הגוף ובעיקר אזור המותניים, כפי שהראתה הלהקה מארגנטינה, לגיטימי ויכול להיות נאה ומסקרן.

"המחשוף" של רוקסנה גרינשטיין כולו בנוי על חשיפה והעלמה. שלוש דמויות שגבן מופנה אלינו יושבות על ספסל ודמות נוספת ניצבת בעומק הבימה. יש רק בחור מסכן, היושב על דרגש בקדמת הבימה, לבוש מכנסיים רגילים, ומראש ברור שזה גבר. אגב, אין לו בכלל מה לעשות במחול, וחבל שהוא מבוזבז ככה. הראשים מורדים והגוויים החשופים נמשכים עד למחצית הישבנים, וזה בהחלט מסקרן לגלות מי רקדנית ומי לא. אגב, זהו קטע סטריפטזי אמיתי, גם במובן האנגלי של התגרות-עירום, וגם במובן הערבי של ההברה השנייה. רק כשהמחול מסתיים, מתגלות בפנינו ארבע הנשים. משעשע, לא מי יודע מה עמוק,

ובכל זאת אומר משהו מהותי על זהויות מיניות. גם להקה זו זכתה בפרס, ולדעתי בצדק.

כל אחד מהמתחרים הללו זכה בסכום נאה של 10,000 דולר מתנת משפחת דלל, שהיתה לתורמת החשובה ביותר למחול בישראל. מי שהגיע לו, לדעתי, פרס, אבל זכה בו לא מידי השופטים אלא על ידי משאל הצופים, שאגב מילאו את האולמות בנאמנות בלתי רגילה, היתה להקה מצוינת מברזיל. להקתו של הנריקה רודובלהו הופיעה ביצירה "ורסוס" וזכתה ב-2500 דולר על סוויטה מבריקה ומשעשעת מאוד, שנרקדה בעיקר על גבי פודיום מתנועע. לפעמים ישבו הרקדנים בכיסאות גן והשתעשעו, אפילו בהצצה במכנסי הזולת ובאוננות - ומבלי שהדבר הורגש כמשהו גס, כמו אצל האמריקאים. לעיתים הם התעופפו להם באוויר, בסגנון השאול מאמנות הלחימה הברזילאית, הקופוארה. זה היה מופע מרהיב, קליל ואפוי היטב כמו סופלה, רך בפנים ופריך מבחוץ.

מאכזבת היתה להקתו של יעקב שריר ("משלנו", לשעבר מבת-שבע), מיוסטון, טקסס, ארה"ב. הנושא אמור היה להיות הדרשווישים החגים סביב עצמם עד איבוד החושים וההכרה. למעשה זה היה רק תרגיל בינוני בכוריאוגרפיה. היתה גם להקה צרפתית פרטנזיוזית, שרקדה בעלטה. אפשר להבין אותם, כי לא היה להם מה להראות, לכן ההאפלה היתה מוצדקת. זאת ועוד: להקה לא פחות "רצינית" מספרד.

ובסך הכל, 13 להקות שנבחרו היטב, אירגון המופעים היה מופתי, ומארגני התחרות יכולים, כמדומני, להיות שבעי רצון ולפנות להכנת התחרות הבאה ב-1998.

תזמורת בתמונות

להקת המחול הקיבוצית מסגרת מיוחדת, שנועדה מלכתחילה לספק את הצורך במופעים לקהלים צעירים, מבלי שהדבר יפגע בכושר עבודתם של רקדני הלהקה. לא מכבר נתמנה אלון אבידן - מי שרקד במשך שנים ארוכות בבת-דור, ליד קיבוץ עין-השופט - למנהל הלהקה הקיבוצית הצעירה. הוא החליף את משה גולדברג בתפקיד זה. בנובמבר יצאה הלהקה הצעירה באמת, ולא רק לפי שמה הרשמי, לשורת מופעים, בתוכנית הכוללת גרסה מחודשת של "המדריך לתזמורת" מאת רמי באר, ויצירה חדשה מאת אלון אבידן.

"תמונות בתערוכה" למוסיקה מאת מודסט מוסורגסקי משמשת לאבידן מקור השראה. הרעיון לתלות ברקע הבימה תמונות של ממש הוא רעיון מצוי, אבל התמונות המוצגות שם הן של ואן גוך ושל ציירים מוכרים נוספים, כלל לא מאת ויקטור הרטמן, יוצר התערוכה שהשפיע על המלחין בן המאה ה-19 ונתן לו השראה לחבר את יצירתו המוכרת כל כך. יש לקוות שאחרי שהמחול החדש יעבור את תקופת ההרצה, יוחלפו התמונות, ואולי

יישארו רק כמסגרות ריקות, כדי שדמיונם של הצופים הקטנים ימלא אותן.

יש באינטרפרטציה של אבידן כמה הברקות. למשל, מחול שני האפרוחים המופיעים על הבימה במפתיע, המכשפות הנמרצות, או הדיון המצחיק בן שני השמואליקים, הגדלים וקטנים בעזרת צלליות (גם זה פן הדורש עוד שיכלול טכני), ונסיונה הנוסעת על פני הבימה על גבי קובייה המונעת בשלט-רחוק, דבר המקנה לתנועה ממד מטאפיזי כמעט. גם תמונת השוק הצבעונית טובה. ניכר בכל העבודה, שאבידן מבין היטב מה זאת בימת מחול, והניסיון הרב שצבר בבת-דור בהחלט משמש אותו. בלהקה כמה רקדניות מוכשרות ומבטיחות וקבוצה גדולה של בחורים, שגם בהם יש כשרונות בולטים.

"המדריך לתזמורת" מאת רמי באר למוסיקה של בריטן, על השימוש המלא דמיון במסכות ובתלבושות התלת-ממדיות של יהודית גרינשפאן, עשיר בצורות ותנועה, משעשע ומרענן. דומני שרקדנית המגלמת את הנמצח, שהוא הדמות המקשרת בין הקטעים והדמויות הקריקטוריסטיות של הנגנים, אינה ממש מנצחת על הנגנים, אלא נגררת אחריהם. זה בהחלט דורש תיקון.

אפילו צופים מאוד צעירים שישבו לידי, בני ארבע או חמש, היו מוקסמים משלל התנועה והצבעים של שתי היצירות. מופע זה עולה בכמה דרגות על הביצוע של "הלהקה הצעירה" בהרכבה הראשון. מופע העשוי בטוב טעם, מתאים לכל הגילים ולכל המשפחה.

מחול אינטימי בחיפה

מאז ומעולם לא הצטיינה חיפה בשפע מופעי מחול. למרות שיש בעיר הנמל היפה קהל אנשי מחול, כפי שמוכיחה נוכחותם בסדרת מופעים המתקיימת מדי חודשיים בצהרי יום שישי במועדון התיאטרון, תחת הכותרת "מחול בקלז-אפ". האחראי לסדרה זו הוא סיני פתר והמנהלת האמנותית שלה היא מירי בן-ברוך.

במפגש הראשון הופיעו יעל אורני בסולו הנושא את השם "אנימי". היא יודעת להתנועע היטב, והמחול שלה, שניכרת בו נימה אוטוביוגרפית, היה בנוי היטב. היא אוספת קרעי מכתבים מהרצפה, וכולה שקועה בהווייתו.

אורי איבגי הביא גרסה חדשה של קטע מתוך היצירה שלו "מסדר זיהוי", שהכין עבור התחרות הבינלאומית שהתקיימה באוקטובר בסזון דלל. הפעם היתה זו שלישית בנות, מלהקת המחול הקיבוצית - שמותיהן לא צוינו משום מה בתוכנית, וחבל - בתלבושות שונות ממה שהן לבשו בתל אביב. ולא רק צורתן, גם משמעות המחול השתנתה. רוב הזמן נגע ראשן של השלוש ברצפה, ורגליהן על גבי הקיר האחורי השחור, ששימש אותן למחול-עומד-על-ראשו מיוחד זה. מלבד מסגרת העבודה

השלמה, לא היה במחול זה המרכיב הלא כל כך נעים של מאציואיזם, שבלט בנוסח המקורי.

נימה יעקובי, לשעבר רקדנית הקיבוצית, ביצעה שני מחולות סולו שלה, שהיו מרגשים, מעוצבים ומבוצעים ביכולת רבה. "X", למוסיקה מאת דרור אלימלך (איש קבוצת "סמרטוט" של חוני המעגל), העוסק במחלת האיידס, היה אכזרי משהו, כן ואישי, למרות הנושא הכאילו אידיאולוגי. ואילו "עופות שעברו מן העולם" (מוסיקה: ישראל ברייט) הוא מחול לרקדנית וספרים רבים. אנציקלופדיה אדומת כריכה הפכה לשותפה נאמנה לנימה. זה היה שימוש רבגוני באביזרים נעים. הרגע בו שולפת הרקדנית הכוריאוגרפית רסיסי פלסטיק מכסיפים נוצצים מתוך הספר ואפילו חזייה סטייל מדונה, היה שיא אמיתי. אני כנראה באמת כבר שייך לדור אחר; מבחינתי, ספרים הם מקור לשליפת כוכבים ומחשבות. מחול ממש מרגש, מבוצע נפלא.

סיים את המופע אריה בורשטיין איש האילתור, שביצע קטע מרתק בעזרת שני נגני ג'אז. כשהצטרפה אליו יעל אורני, הפך הקונצרט אימפרוויזציה לחוויה נעימה ומרתקת.

מיטה זקופה

במשכן לאמנות שבעין-חרוד הופיעו יסמין ורדימון וגיא בר-אמוץ במופע תנועת, שיש בו שילוב של רקדנית ושל מערכת מורכבת של חיישנים ומכשירים אלקטרוניים, שתנועתה מכתיבה להם מקצב ומנגינה. ב"שכיבה במאונך" מיטה הניצבת חזיתית מול הצופים, המזרן מלא חיישנים חבויים, ולפני המיטה הזקופה מהלך לו רובוט (שתי רגלי מתכת, ועליו תקליט הסובב לאיטו). הרקדנית, בגופייה ותחתונים, ועליה משהו המזכיר את השריון שלובש שחקן הפוטבול האמריקאי. כל נגיעה שלה במזרן מצווה על המערכת להשמיע קול.

המיטה ניצבת באופן שאנו כאילו מרחפים מעליה ורואים אותה ממבט ציפור. המיטה היא אמצעי בימתי שכבר שימש במאים שונים, בצורה מוצלחת של "קלז-אפ" כביכול של מישור או מישור במיטה. למשל, לפני שלושים שנה עשה זאת תיאטרון ניסיוני שפעל אז בירושלים, שעה שהציג את "המלך אובו" באולם קטנטן. ה"זוג המלכותי" במחזה של ז'ארי נכנס למיטה שהיתה קשורה לקיר אחורי. זה היה משכנע. חבל שהפעם לא ניצלה הרקדנית את המצב ההפוך הזה ליצירת אשליה כלשהי, שהיא באמת במיטה. היא רקדה, והמזרן רק שימש לה רקע ניטרלי. לא היה זה ריקוד במיטה, אלא לפני מיטה.

ניסיונות כאלה להעניק לרקדנים את זכות היוצרים של הליווי הצלילי, והיפוך התהליך הרגיל, של מוסיקה היוצרת תנועה מחולית, כבר נעשו בעבר. הפעם היה המיכשור משוכלל באמת, והאפשרויות הצליליות רבות. אבל

מבחינה רתמית או צלילית, לא היתה התוצאה מרתקת במידה מספקת.

יש מה למכור

"מסך ראשון 96", מפגש שנתי הכולל הזמנה לארץ של קנייני-מחול מכל העולם, התקיים במרכז סוזן דלל בדצמבר 1996. המנהל האמנותי היה השנה ערן בנאל. מה שבלט בתצוגה עשירה זו של יצירה כוריאוגרפית ישראלית צעירה, הוא שפע הכשרון המצוי בשטח. וקודם כל בתחום הביצוע דווקא. איזה מסדר של רקדנים מצוינים, בחורות ובנים מבריקים ממש, המצליחים לשוות תחושה של מחול בימתי אמנותי אפילו לחומר שיש בו בילבול ואי-סדר צורני, ובעיקר תוכני.

ולפני שנאמר כמה מלים על כל יצירה, על אלה שהספקתי לראות, מספר הערות כלליות, בתחום האירגוני. מוטב לא לשכוח, גם פרטים כביכול טכניים משפיעים על טיב החוויה של הצופה.

ראשית: החושך הממשיך להסתיר את הנעשה על הבימה. אופנה זו של אפלולית בימתית ממש מקלקלת את העבודות. למה לטרוח ולבנות מחול, שאסור לצופים לראותו בבהירות ובבירור? מה, חוסכים חשמל? רוצים שוב לראות איך נראים הרקדנים, ומה הם, באמת, עושים שם, על הבימה.

שנית: איך אפשר לצפות מאנשים לשבת ולחוות חוויות אמנותיות בשעות הקטנות של הלילה? מופעים שהחלו בשעה 22:00, כללו עבודות של 45 דקות, והפסקות שנמשכו חצי שעה. זה גובל בהתעללות בקהל - ובעקיפין גם ביוצרים ובמבצעים. מגיע להם קהל ערני ונינוח ולא כזה הנלחם בשר-השינה שלאחר חצות וחצי.

שלישית: מדוע להדפיס תוכנייה המעוצבת בצורה שאי אפשר לקרוא את החומר שבה, כי הוא מודפס באותיות זעירות, בפונט משונה, ולרוב על גבי תצלום או שטח צבעי? האם נחוץ להביא לאולם זכוכית מגדלת?

במקום לחלק - כנהוג בכל העולם - דף משוכפל, ובו שמות צוות המבצעים במופע, הותירו לצופים להחליט מי מהרקדנים הרשומים ככפילים רוקד הפעם. זה עלבון לרקדנים, התייחסות לא רצינית לעבודתם, ואולי הנחה מוטעית, שכל אחד מבאי המופע מכיר אישית את החבריה ויודע מיהו מי.

ורביעית: למי דרושות ההצהרות הכאילו פילוסופיות, שאי אפשר כלל להבין את משמעותן, שמצרפים הכוריאוגרפים לתוכנייה? את מקום הקישקושים המיותרים והסתומים הללו אפשר היה להקצות לאינפורמציה ממשית, באותיות שאפשר לפענח גם באולם חצי חשוך. ממילא, אם אתה מתאמץ לקרוא את ההסברים כביכול הללו, ומחפש את הדברים ביצירה, אתה רק חש תיסכול.

וככלות כל הטענות הנוקדניות הללו, לעצם העניין. נועה דר הפכה ליצירת בוגרת. עבודתה "טריו" עבור אנסמבל בת-שבע מגובשת, ברורה, ומתארת מאבק בין מלאך בעל כנפיים לבנות, שטן בעל זנב שחור, ואשה שעליה נלחמים כוחות האור והשאל. שלוש הדמויות הסמליות הללו גולשות לבימה ולבסוף שוב נעלמות מהרמפה, שמעבר לה פעורה תהום. זה בהיר ומצוין. לעיתים משעשע, ומאוד אקרובטי. פניה פלדרר בתפקיד האשה היתה מצוינת וגם שי טמיר כמלאך היפה. מי רקד את התפקיד הגברי השני, של השטן, לא אדע, כי רשומים בתוכנייה 4 רקדנים (!).

נדמה היה כאילו תקציבה של מעצבת הבימה והתלבושות, עתליה בן-מנחם, נגמר. הרקדנים לבשו גופייה אפורה ותחתוני-עבודה באותו הצבע, כאילו הם מתכוונים ללכת אחרי גמר המופע לעבוד בבניין.

שעה שטריו זה היה בנוי טוב ומרתק, היה המחול של נועה דר "אינו אלא" שפע אבזרים והמצאות שאינם מצטרפים לכלל מבנה כשלהו. עמוד חשמל נוטה ליפול שאפשר לטפס עליו ויריעת פלסטיק שהרקדנים חודרים בעדה וקורעים אותה בפתיחת המחול, יוצרים דימויים מרשימים. פחים יפים, שאפשר לנגן בהם כבכלי הקשה, ועוד אמצעים בימתיים, כל אחד מהם היה מצוין. אבל מה כל זה אומר, לא אדע.

המוסיקה החיה של להקת הרוק נקמת הטרקטור היתה מצוינת ממש. לעיתים מרתקת הרבה יותר ממאמצי הרקדנים לבצע את התנועות הבלתי מתחברות. מרוב מאמצים לומר לנו משהו נוצר ערפל-קרב סמיך, שלא התבהר בהמשך המחול. זה אינו אלא עודף הברקות בסמטה ללא מוצא.

ברק מרשל מתפתח גם הוא להיות כוריאוגרף מעניין. עבודתו הקבוצתית "ארץ של תפוזים עצובים" מתחילה מהמצאה בימתית מבריקה. בירכתי הבימה ארבע עדשות מגדלות גדולות, מאלה ששמים לפני מרקע טלוויזיה. כדי להגדיל את התמונה, מראים לנו את פני הרקדנים המתאפרים בגדול. זה מצוין, אבל לא ממש מנוצל.

מסוכן להיות בן של אמן בימה כה כריזמטי, כאמו של ברק, מרגלית עובד. היא משמיעה את המונולוגים המיוחדים שלה, בעברית, אנגלית וערבית תימנית, זה משעשע, וגונב את ההצגה. ברק התגלה אף הוא כרקדן מוכשר, בייחוד במחול "עטוף" מאת ענבל פינטו, שגם היא יוצרת שעתידה לפניה. אנשים לבושים מין מעילי-גשם בהירים, שמתחתיהם אין הם לובשים מכנסיים, ועל ראשם כובעי-נייר משולשים, כמו של פורים, בתנועה נמרצת, המניעה את כל הבימה הם מרכיביה של עבודה מהנה זו.

לצערי אי אפשר לומר דברים דומים על עבודתה של שלי גונן, "עסקים כרגיל". זה מחול לחמישה רקדנים וארבעה שולחנות, מעין תמונה של משרד אופנתי. המבצעים בחליפות

הופכים את השולחנות, וחוזרים על מיני מבצעי אקרובטיקה מסוכנים שוב ושוב, מבלי שאפילו התנועה המצוינת שלהם תוכל להעניק לפעלתנות זו משמעות, אסתטית או פילוסופית.

לארה ברסק, מרקדני בת-שבע, שוב הוכיחה שרוב מהומה על לא מאומה, כמו ביצירתה החדשה "Vain Ode", למוסיקה מקורית מאת אריק חיות. המחול אינו מבטיח חוויה של ממש לצופים. מרוב המצאות צבעוניות נוצרת רק אפרוריות כללית, חסרת פשר.

עבודתה של סער מגל "C.F.C" גם היא עשירה באמצעים תנועתיים ובימתיים. המוזרויות מפנות את תשומת הלב לכל הכיוונים, ללא תכלית ברורה. למה יושב אחד הרקדנים מאחורי אקוואריום גדול, אבל אינו משתתף כלל בנעשה? מדוע אחד הבחורים (מתן זמיר) לבוש כמו קצין באונייה ההולך לנשף, ורץ ריצת מרתון סביב הבימה כל העת? יכולתי לשאול עוד שאלות, אבל מה הטעם.

יש יוצרים מבטיחים, יש רקדנים מעולים, כגון ענבל פינטו, שי טמיר וירון ברמי, יש תפאורנים ומעצבי תלבושות מוכשרים לרוב. אבל יש לכל אלה מעט מאוד מה לומר.

תפריט מקרי בהחלט

להקת המחול הקיבוצית העלתה תוכנית חדשה, המורכבת משלוש יצירות, מאת שלושה יוצרים. אורי איבגי ו"מסדר הזיהוי" שלו, שכבר בוצע במסגרת התחרות הבינלאומית למחול שהתקיימה בסתיו 96, דואט חדש של אבי קייזר, "ר. היקר" שמו, ועבודה מאת הכוריאוגרף השוודי הצעיר ינס אוסטברג (Jens Ostberg), הנושאת את השם "נולד בנקודת המפגש".

אין זה הכרחי שתוכנית כזאת יהיה לה איזשהו קו או נושא מאחד, אבל השוני בין שלוש העבודות הוא גדול. מדובר במקריות ובחוסר משמעות, לא ניגודי ולא משלים, מה שמוריד מהאפקט על הצופה. כאילו שמו על השולחן פשוט מה שהיה במזווה ברגע שהגיעו האורחים.

אבי קייזר "מאוהב" במשורר ריינר מריה רילקה. הוא ה"ר" בכותרת הדואט, שאבי קייזר רקד עם סיון כהן, רמז לשמו של המשורר. זה מקרה ממש יוצא דופן, שציטוט בתוכנייה אכן מאפשר לצופה להתקרב לנושא המחול.

כדי שנמצא חן זה בעיני זה, הצריך להישען עד כדי כך? הבה נהיה קלים וקלות כלפי ארץ זו, המטולטלת בידי כל כך הרבה כוחות מנוגדים.

תחילה מפזרת סיון דפי נייר על פני הבימה, כאילו היא נפרדת מעברה, בצורת יומן או

מכתבים ישנים. היחסים בין הגבר לאשה קשים, לא שמחים ולא שלווים. זהו דואט של רגשות עזים, של קשר כואב בין בני אדם.

הביצוע היה כן, רק חבל שהכוריאוגרף לא קיצץ בחזרות הרבות על מוטיבים שיצר. הן לא הוסיפו דבר למחול הנאה והנוגע ללב. עוד יותר חבל שהוא לא מצא דרך לקשור בין הניירות הנושרים אל הרצפה בתחילת המחול ובסיומו. ממש התבקש שהוא יאסוף אותם מחדש, או - וזה אולי אף יפה יותר - ייצור רוח (בעזרת מאווררים מוצבים מאחורי הקלעים), שתעיף אותם בסיום המחול כעלי שלכת.

ינס אוסטברג הוא שוודי צעיר מאוד (בן 24 בסך הכל), ששמו מוכר כבר בארצו. כשהיו אצלנו רקדני קולברג הישראליים בקיץ שעבר, הם ביצעו עבודה שלו. עכשיו, אחרי שכבר ראיתי שתי עבודות שלו, אני תוהה מדוע שמו הולך לפניו כיוצר צעיר ומבטיח.

שתי העבודות היו מבולבלות, לא קוהרנטיות. לא תפסתי מה רוצים ממני ומה הוא רוצה מרקדניו. אין לי מושג מי נולד, באיזה נקודת מפגש, ומדוע עלי לעסוק בשאלות כביכול פילוסופיות נכבדות אלה של מיילדות. איני רוצה לקטול, אבל הכוריאוגרפיה של ינס אוסטברג. מכל מקום, בשלב זה בקריירה שלו אין בה נקודות זכות. כנראה הוא מחפש משהו, חבל שאיננו יודעים בעצם מה. ייתכן שהאפלה האופנתית של התאורה יש בה תועלת יחסית: לא רואים ברור את תנועות הרקדנים...

"זינה" בנוסח מחודש

זו היתה חוויה מוזרה לצפות בלהקת בת-שבע מעלה במסגרת פסטיבל ישראל את היצירה "ZINA" מאת אוהד נהרין. הבימה הגדולה של תיאטרון ירושלים העניקה מין מונומנטליות וחשיבות כמעט ממלכתית למופע, שכלל לא התכוון להיות כזה. כך, מכל מקום, חשתי אז. עכשיו, כשהלהקה שבה ומופיעה ב"זינה" בסזון דלל האינטימי, נוכחתי ששינוי המיקום והעריכה שעשה הכוריאוגרף בעבודתו אכן משיבחים את התבשיל.

עצם העובדה שבת-שבע מופיעה שוב ושוב ב"אנאפאה" הנהדרת באולם הסינרמה, ונאלצת להוסיף מופעים ל"זינה" במרכז דלל - זה משהו יוצא דופן ונפלא בעולם המחול שלנו. להקה, שיש לה קהל צעיר ונלהב, הזורם אל האולמות וקונה כרטיסים. כל הכבוד!

עדיין נופלת עלינו הפרה הקדושה ב"זינה" מול החיילים, הנראים כמאוננים אבל למעשה מצחצחים את כלי-זינם המתכתיים. מצלמת הווידאו משחקת תפקיד מרכזי, והקרנת התמונות על רקע אחורי, שנצבע בלבן לעינינו, דינאמית ומחוברת היטב למחול כולו.

כרגיל אצל אוהד נהרין, אפשר למנות עשרות פרטים דובבים, להשתעשע מהמצאות בימתיות ותנועיות מפתיעות, ליהנות מרקדנים ורקדניות מצוינים. אני מקווה שהכל התרגלו

לא לבקש אחרי איזו אידיאולוגיה או רעיון מרכזי, פילוסופי, ביצירותיו. אלה הדמיונות הפרועים הפרטיים שלו, שהוא מתחלק איתנו בהם. וזו פריבילגיה להיות מוזמנים לביקור אינטימי כזה בראשו של משהו מוכשר כמותו, במוסיקה ובמחול.

ערב של אנשי האתמול

תיאטרון מחול ירושלים חוגג עשור לקיומו. למעשה מה שמעורר בהופעותיו את התפעלותי הם רק כוח ההתמדה ונחרצותה של תמרה מיאלניק, המנהלת והרוח החיה שבקבוצה זו.

בתחילת דרכו של תיאטרון המחול ירושלים הוזמנו לעבוד בו יוצרים שהיו אז צעירים. כיום אין זכר לכך. אין לך דבר יותר מיושן, שגרתי וטפל מ"בריאת העולם" של יעקב ליפשיץ. קצת הלצות חזותיות והרבה קיטש באלטי כביכול. ריצרד אורבאך עדיין רוקד טוב, וגם סוויטלנה סורין, טוב לראותה. אבל זה בעצם הכל. במידה לא קטנה זהו העתק חלקי וקלוש של יצירה ידועה של קאסאטקינה וואסילייב.

תמרה מיאלניק היא עקשנית גדולה. עדיין היא מופיעה בסולו שלה, שכבר היה לסמלה המסחרי כביכול, "צחוק עשה ליי", על שרה ושפחתה הגר. המרכיב החיובי הוא האוהל, שבו בזמן הוא גם שמלתה של הרקדנית. ברגע שהיא יוצאת מקפלי הבד, מתפורר הריקוד. דומני שבדיוק כך כתבתי לפני יותר מעשר שנים. וזה די עצוב ששום התפתחות חיובית לא חלה בתמרה מיאלניק, מלבד עשר שנים שנוספו לה.

"זכור אותי" הוא פשוט חוצפה. זהו סולו מאת ואלרי פאנוב, שמוקדש למרגוט פונטיין, נעבעך. לצלילי מוסיקה מאת פרסל, מופיעה גאלינה ובידה מין בובה פולחנית, שלא ברור מה תפקידה הסמלי. גאלינה, שהיתה בשעתו רקדנית קורנת, נעשתה כבדת תנועה ומבוגרת. ואלרי פאנוב היה מאז ומעולם כוריאוגרף גרוע, ושנותיו הרבות בגרמניה לא שיפרו את עבודתו. הדואט שלו מתוך "מלחמה ושלוש", שיצר בשעתו עבור באלט האופרה של ברלין, הוא מחול עצבני, אחוז תזזית, שנטליה יעקובלבה והפרטנר השרירי והמאובן שלה, ולדימיר צייקירב, אינם מסוגלים להפיח בו רוח חיים.

ויליאם לותר הביא למופע העצוב הזה את נקודת האור הכמעט יחידה. "אובססיה", גרסה שלו למחול מאת לסטר הורטון, אחד מגדולי החלוצים של המחול המודרני האמריקאי שכמעט נשכח, היא סיפורו של כומר, שמרוב תאוות בשרים הורג את אהובתו בעזרת ספר תנ"ך גדול וכבד. רצח בעזרת ספר הוא בהחלט משהו מיוחד. לותר היה פעם רקדן נפלא, גמיש כסייח גזעי. אבל גם בתפקיד הכומר בנויה היטב, ומשמרת מין מזכרת לסגנון עתיק של תיאטרון-מחול מלפני 60 שנה. גם במחול זה מציגה גאלינה פאנוב מאניירות של באלרינה

מבלי שתהיה עוד היכולת להוכיח את יכולתה הווירטואוזית. מכל מקום, היא אינה נערה שנקלעת לזרועות איש כנסייה פנאטי וחרמן, אלא רקדנית לשעבר.

"קונגו טאנגו פאלאס", מאת טאלי ביאטי, שנוצר עבור להקתו של אלווין איילי, שמעצם טבע מחול הטנגו אמור היה להיות חושני ולוהט, נראה כמו גירסה זולה, שנועדה למועדון לילה דל.

המזרח ניצח את המערב

המופע השני של הסדרה החיפאית "מחול בקלז-אפ", שמנהליה הם מירי בן-ברוך וסיני פתר, התקיים ב-24 בינואר 97. "בצורת" הוא דואט מאת ובביצוע רות תמיר ופבריס אבנו. וכשמו כן הוא. אין הוא מתייחס לנושא האקטואלי בחורף שחון זה של עצירת גשמים, ולא לכל נושא אחר. אני לפחות לא הבחנתי בכך מבעד לחשרת השיעמום שירדה עלי, שעה שהזוג המבצע עסק באיזו פנטומימה מיושנת, נעדרת פשר.

הדה אורן היא יוצרת ותיקה, אבל הדואט שלה "סיזיפוס" (שאגב, אינו מופיע כלל בתוכניתה) מתחיל בצורה מעניינת, שעה שולדימיר פילק מזיז את מרינה פילק על פני הבימה, כאילו היא משהו מכני, שאינו יכול לזוז בכוחות עצמו. אבל שני הרקדנים הללו, שבית-הספר הבאלטי הרוסי שלהם ניכר לעין, אינם מסוגלים להפיח רוח חיים ולתרום משהו אישי לתנועה.

לקטע של אורן "טריו קניבלים" הצטרפה נטע ויגודסקי. הם לא אכלו איש את רעהו, והמחול נראה קצת מיושן ואנמי. יובל כהן, לשעבר רקדן בת-שבע, הופיע לבוש בגד לבן, ועל פניו מסכה מבריקה. רעמתו הבלונדית ומבנה גופו המגושם העניקו לו משהו מדמותו של מלך החיות. יובל הזכיר לי את האדם-אריה מהסדרה הטלוויזיונית, שהתרחשה ברובה במנהרות סודיות מתחת לעיר ניו-יורק. הייתי בטוח שיובל נסע למזרח הרחוק, ושם באיזה מקום נידח וקסום למד משהו מתושבי המקום. מתברר שלא כן הוא; סגנון התנועה והתלבושת והמוסיקה ההודית המלווה כולן "שלו". היה במופע שלו משהו קצת חידתי, אבל בהחלט מסקרן.

את ההצגה גנבה רוני פורטל, גם היא בת-שבעית שלעבר. רוני אימצה לעצמה את המחול הערבי, זה המכונה רקס-אל-שארק, שאינו מחול בטן אלא בעיקר מחול המותנית. היא יודעת להקריד את אגן הירכיים ואת גווה בצורה מדהימה ויפה מאוד. הנוצצים שעל בגדה השחור מפזרים נגוהות, וכולה ייצור מגרה ומושך, אבל בו בזמן אוטונומי, מעבר לתחום הנגיעה. רון מלכי שעל המוסיקה המלווה תרם גם הוא למחול. בסופו של דבר, הוא היה המחול המהנה והמרתק ביותר בתוכנית.

